

De onafhankelijkheidsstrijd van Indonesië

Onderwerp

De onafhankelijkheidsstrijd in Indonesië. Met deze werkvorm doen de leerlingen onderzoek naar het verschil in beeld dat ontstond in Nederland tijdens deze strijd en in de huidige tijd en ontdekken waarom de term koloniale oorlog beter past dan 'politieele acties'.

Activiteit

Leerlingen bestuderen foto's en filmpjes over de onafhankelijkheidsstrijd in Indonesië. Waarbij enerzijds beelden te zien zijn die destijds door de voorlichtingsdienst verspreid werden en anderzijds beelden die niet verspreid werden of pas later aan het licht gekomen zijn.

Tijdsduur

1 lesuur van 50 minuten, afhankelijk van de intro en diepte van de bespreking, manier van uitvoeren ook uit te breiden tot een les van 80/90 minuten of twee lessen van 50.

Doelen

- Leerlingen kunnen uitleggen waarom de beschikbare bronnen van invloed zijn op het beeld dat gevormd wordt over het verleden
- Leerlingen kunnen uitleggen waarom de term 'politieele acties' niet langer gebruikt wordt, maar er gesproken wordt over een koloniale oorlog gevoerd als het gaat om de strijd die het Nederlandse leger uitvocht in Indonesië.

Niveau & beginsituatie:

Derde klas VMBO/HAVO/VWO, ook bruikbaar in bovenbouw HAVO/VWO wanneer je de diepgang van de nabespreking aanpast. Leerlingen hebben de paragraaf over de dekolonisatie van Indonesië gelezen/behandeld. §5.2 verwijst naar het MeMo-boek voor HAVO3.

Vorbereiden

Kopieer het werkblad voor de leerlingen en bepaal op welke wijze de leerlingen samen het onderzoek uitvoeren: hoe groot maak je de groep en waar wordt ieder groepslid expert in: één (of twee) van de periodes of in het oude/nieuwe beeld en of je de eerste periode klassikaal samen wilt doen als voorbeeld. Wanneer er geen eigen device bij leerlingen is, is het nodig de afbeeldingen te printen voor de leerlingen. De indeling in periodes op het werkblad volgt de indeling op de website. De namen van de militaire operaties, voorheen politieele acties, worden niet genoemd op de website, maar staan wel op het werkblad om deze mee te kunnen nemen in de nabespreking als het doel van de overheid besproken wordt of als je het over het gebruik van termen wilt hebben. Haal deze weg als je dat niet wilt doen.

Instrueren

De instructies staan op het werkblad.

Wat: jullie doen een onderzoek naar de beeldvorming over de onafhankelijkheidsstrijd in Indonesië.

Hoe: jullie bestuderen in 2/3/4-tallen foto's en filmpjes die destijds en later over deze strijd verspreid of aan het licht gekomen zijn.

Waarom: jullie kunnen uitleggen waarom het beeld/de geschiedenis niet meer/altijd hetzelfde is en wat daarop van invloed op is.

De onafhankelijkheidsstrijd van Indonesië

Uitvoeren

- Voordat de daadwerkelijke opdracht wordt gemaakt is een klassikale inleiding nodig over welke zaken van invloed zijn op het schrijven van geschiedenis. Bijvoorbeeld door te beginnen met de vraag wat het verschil eigenlijk is tussen het verleden en geschiedenis en ze daar met hun groepsgenoten enkele minuten over te laten discussiëren. Tussentijds kun je dan om hun gesprek op gang brengen/houden een tweetal tips meegeven: *'Bij dit vak hebben we het over het verleden en vertellen we een geschiedenis'* & *'Het verleden is van niemand, maar de geschiedenis van een groep mensen'* o.i.d. Wellicht hebben ze nog wat hulp nodig d.m.v. doorvragen als je hun ideeën erover bespreekt, maar het lukt vrijwel altijd leerlingen te komen met de kern dat het verleden alles is wat ooit gebeurde en de geschiedenis een geconstrueerd verhaal daarover is, waarbij afhankelijk van de bril waardoor gekeken wordt dat verhaal op een bepaalde manier is vormgegeven en gebeurtenissen/verschijnselen/ontwikkelingen/personen die belangrijk gevonden worden daarvoor uitgezocht worden. Het geeft je vervolgens de gelegenheid de overgang te maken naar wat er, behalve de standplaatsgebondenheid van de schrijvers van een geschiedenis, nog meer van op invloed kan zijn, namelijk de bronnen die beschikbaar zijn om zo de opdracht te introduceren. (Max 10 minuten)
- De opdracht zelf kan in groepjes van 2 – 4 leerlingen uitgevoerd worden. Afhankelijk van hoe ervaren de leerlingen zijn met samenwerken en hoeveel tijd je eraan wilt besteden kun je de taken verdelen: de een doet het gewenste en de ander het ongewenste beeld van alle periodes of je verdeelt de periodes onder de leerlingen waarvan ze zowel het gewenste als het ongewenste beeld laat uitzoeken. In een 50 minuten les is het aan te bevelen om met een groepje van 3 - 4 leerlingen te werken waar je de periodes over verdeelt: elke leerling wordt een expert in het gewenste en ongewenste beeld van een periode en leren van de andere groepsleden het beeld van de andere periodes. Wanneer leerlingen nog onervaren zijn met het goed analyseren van beeldbronnen, kun je de afbeeldingen van de eerste periode over de Berdaulat/Bersiap (je kunt ook die termen dan gelijk bespreken) klassikaal voordoen voordat de leerlingen met de rest van de periode zelfstandig aan de slag gaan. (In totaal max. 30 minuten)

Nabespreking

Je kunt ervoor kiezen per periode 2 foto's op het scherm zetten waar je een expert uit een groepje bij laat vertellen of je geeft zelf aan wat ze hadden moeten ontdekken m.b.v. van de opdracht en kijkt daarmee het werkblad met ze na. Besteed aandacht aan wat er te zien was (wel/geen militairen, wel/geen zichtbare wapens, wel/niet gevechtshandelingen, wel/niet gewelddadigheden) en welk doel daarmee gediend werd.

Heb het in ieder geval klassikaal over het antwoord op de hoofdvraag waarom er tegenwoordig gesproken wordt over een koloniale oorlog i.p.v. politionele acties en dat de aan het licht gekomen bronnen uit de collecties van veteranen daar een rol bij hebben gespeeld.

Wanneer de tijd het toelaat kun je het ook met de leerlingen hebben over waarom de website van een museum een betrouwbare plek is om informatie vandaan te halen of een link maken naar het heden en wat de les uit dit onderzoek is die ze geleerd hebben over beelden die nu tot ze komen over conflicten in de wereld en hoe censuur en standplaatsgebondenheid daar een rol in spelen.

Vervolg

In de toets kun je een vraag opnemen waarbij de leerlingen met een tweetal foto's (voor bijv. VMBO en HAVO die je in de nabespreking op het scherm had en VWO twee die ze op de website hebben gezien) moeten uitleggen waarom er tegenwoordig niet meer gesproken wordt over politionele acties, maar over een koloniale oorlog.

De onafhankelijkheidsstrijd van Indonesië

Tot nog niet zo lang geleden werd over het ingrijpen van het Nederlandse leger tijdens de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd geschreven dat de twee militaire operaties die het leger ondernam *politioele acties* waren. Die naam was destijds gekozen, omdat Nederland zich ondanks het uitroepen van de Indonesische onafhankelijkheid door Soekarno in augustus 1945, de baas voelde in hun Nederlands-Indië. Het sturen van de troepen kwam in de ogen van de Nederlandse overheid neer op het sturen van een vredige politiemacht om de gewelddadige opstandige Indiërs te onderdrukken. Alsof de 150.000 Nederlandse militairen geen geweld gebruikten.

De afgelopen 15 jaar is er in dat beeld verandering gekomen. Die verandering komt vooral door het aan het licht komen van foto's, filmpjes en dagboeken of brieven die niet door de Nederlandse overheid gemaakt zijn, maar door de betrokken soldaten zelf en daarmee nieuw licht werpen op de gebeurtenissen.

Tegenwoordig spreken we daarom van een koloniale oorlog, waarbij beide partijen gewelddadigheden niet schuwden. Het verschil tussen de interpretaties van de strijd ga je met dit werkblad onderzoeken.

Verschillen tussen gewenst en ongewenst beeld

Gebruik de website van het Verzetsmuseum in Amsterdam <https://www.verzetsmuseum.org/museum/nl/de-koloniale-oorlog>, waarmee je van de onderstaande periodes kunt achterhalen wat het (on)gepubliceerde beeld is:

1. Lees/bekijk van ieder periode
  - a. de tekst,
  - b. alle foto's en hooguit 1 filmpje
2. Beschrijf op de juiste plaats in de tabel welk beeld over de periode je moest zien en wat verborgen bleef

	Gepubliceerde beeld <i>Gewenste beeld volgens Nederlandse overheid</i>	Ongepubliceerde beeld <i>Ongewenste beeld volgens Nederlandse overheid</i>
1945 – 1946 Bersiap/Berdaulat- periode		
1946 - 1947 In Actie <i>'Operatie Product'</i>		
1947 - 1948 In Actie <i>'Operatie Kraai'</i>		
1949 Eindfase		

Conclusie

De ongepubliceerde beelden zijn pas de afgelopen jaren aan het licht gekomen. Leg op grond van wat je hierboven onderzocht uit waarom we sindsdien anders naar de onafhankelijkheidsstrijd van Indonesië kijken.